

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE-I), Kendilik Algısı, Olumsuz Otomatik Düşünceler ve Psikopatolojik Belirtiler Bağlamında İncelenmesi

Nesrin Hisli Şahin
Başkent Üniversitesi

Ali İhsan Yaka
Kırşehir Devlet Hastanesi

Özet

Klinik psikoloji alanında bağlanma, çocukluk döneminde çocuğun kendisine bakım verenlerle ilişkilerinin niteliklerine göre oluşan ve kişinin yetişkinlik döneminde kişilerarası ilişkilerinin niteliğini belirleyen bir olgu olarak değerlendirilmekte; özsaygı ve psikopatolojik semptomlarla ilişkili bulunmaktadır. Yetişkinlikteki bağlanma tarzlarını ölçtüğü ileri sürülen çeşitli ölçekler bulunmakla beraber bunlar arasında en sık kullanılan ve ülkemizde de uyarlaması yapılmış olan ikisi Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar Envanteri I ve Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar Envanteri II'dir. Mevcut çalışmanın amacı, YİYE-I ölçeği ile ölçülmeye çalışılan bağlanma olgusunu, kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler ve psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkiler bağlamında değerlendirmektir. YİYE-I'in faktör yapısının incelenmesi de araştırma hedefleri arasındadır. Yapılan analizler sonucunda YİYE-I'in, güvenli, kaygılı ve kaçınılmalı bağlanma olarak isimlendirilen ve varyansın % 44.17'sini açıkladığı üç faktörlü bir yapısı olduğu bulunmuştur. Bu faktör yapısı ile Sümer (2006) tarafından bulunmuş olan faktör yapısı arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, araştırma bulguları bağlamında tartışılmıştır. Kendilik algısının, yaş, kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler, ilişkilere yönelik algılar ve güvenli bağlanma tarafından yordanabildiği gözlenirken; psikopatolojik belirtilerin ise cinsiyet, yaş, kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler, kaçış ve yalnızlık temalı otomatik düşünceler, kendine ve ruh sağlığına yönelik algılar, kaygılı ve güvenli bağlanma tarzları ile yordanabildiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Bağlanma, bağlanma tarzları, kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler, psikopatolojik semptomlar

Abstract

In the clinical psychology literature, attachment is considered to be a phenomenon which develops in accordance to the quality of interpersonal relations with the primary caregiver during infancy and childhood, and which affects the quality of interpersonal relations during adulthood. It is also found to be associated with self-esteem and psychopathological symptoms. There are several instruments developed to measure attachment styles during adulthood, two of which are the inventories for Experiences in Close Relationships I and II, which were both adapted for the Turkish culture. The aim of the present study is to investigate the attachment phenomenon measured by the ECR-I, in the context of its relationships with self-perception, automatic thoughts and psychopathological symptoms. Another aim of the study is to look at the factor structure of ECR-I. The analyses revealed a 3 factor structure (secure attachment, anxious attachment, and avoidant attachment), explaining 44.17 % of the total variance. This 3 factorial structure and the 2 factorial structure, proposed by Sümer (2006), were compared in terms of their similarities and differences in the context of the study findings. Self perception could be significantly predicted by age, negative automatic thoughts and feelings regarding one's self, perception of interpersonal relationships and secure attachment style. Whereas, psychopathological symptoms could be significantly predicted by gender, age, negative automatic thoughts regarding one's self and automatic thoughts of escape and avoidance, perception of one's psychological health, self perception, and anxious and secure attachment styles.

Key words: Attachment, attachment styles, self-perception, automatic thoughts, psychopathological symptoms

Kendilik algısı, bağlanma ve psikopatolojik semptomlar arasındaki ilişkiler, son yıllarda klinik psikoloji ve psikiyatri yazınında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu ilişkiler Sullivan (akt. Engler, 1985), Beck (1963; 1964) ve Bowlby'nin (1969) kuramlarında farklı terimlerle ancak benzer bir bakış açısıyla ele alınmışlardır. Bu ortak temel bakış açısı, kişinin yaşamının erken dönemlerinde, kişilerarası ilişkiler bağlamında oluşmuş olan kendini algılayış biçiminin, onun yaşam boyu duygularını, düşüncelerini biçimlendirdiği, dolayısıyla psikolojik sağlığıyla da yakından ilişkili olduğudur. Mevcut çalışmada söz konusu ilişkiler bağlanma konusu temelinde değerlendirilmeye çalışılırken, bu alanda en sık kullanılan ölçeklerden biri olan YİYE-I, özgün bir araştırma bağlamında yeniden değerlendirilmiştir.

Sullivan'ın (1953) kişilerarası kuramına göre kendilik algısı anneye olan ilk iletişimle oluşmaya başlar ve kişiliğin oluşumunda da önemli bir rol oynar (akt. Engler, 1985; Hall ve Lindzey, 1978). Kişilerarası ilişkilerden yola çıkarak oluşturduğumuz kendiliğin (Hall ve Lindzey, 1978), kişileştirme ile de önemli bir ilişkisi vardır. Kendisiyle ilgili yetersiz ve yanlış kişileştirmeler oluşturmuş bir insanın, başkalarına ilişkin algıları da yanlışlarla dolu olur. Bu çarpıtılmış algılardan da işlevsel olmayan bir biçimde zihinsel değerlendirmeler yaptığımız, otomatik düşüncelerimiz (Burns, 2007) ortaya çıkar.

Beck (1963; 1964; Beck, Rush, Shaw ve Emery, 1979), diğer insanlarla iletişimimizde çevresel bilgileri işlerken ilk başvurulanların, temel şemalarımız olduğundan söz eder. Bu yaklaşıma göre hem kendimizle ilgili hem de diğer insanlar ve dünya ile ilgili çeşitli şemalarımız vardır. Ancak oluşmuş olan bu şemaların içeriği, bize ilk bakım verenlerin davranışlarından bizim bebek zihnimize yaptığımız çıkarımlara dayalı olduğundan, yetişkinlik yaşantısı için çok gerçekçi ya da işlevsel olmayabilir. Bununla beraber, şemalar bir kez oluştu mu kendilerini sürdürecektir şekilde işlediklerinden, kişi işlevsel olmayan şemalarının farkında olmayabilir. İşlevsel olmayan tutumlarımız, olumsuz otomatik düşüncelerimiz, genellikle bu işlevsel olmayan kendilik, diğerleri ve dünya şemalarımızdan kaynaklanır.

Bağlanma konusunda en kapsamlı araştırmalar Bowlby (1969) ve Ainsworth (1978; 1989) tarafından yapılmıştır. Bowlby, anne (veya bakıcı) ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisi örüntüsünün önemi üstünde durarak, bu ilişkide yaşanan süreçlerin, oluşturulan benlik ve diğerleri algılarının, yetişkinlikteki duygusal, bilişsel ve sosyal süreçleri güçlü bir şekilde etkilediğini ileri sürmüştür (Ainsworth ve Bowlby, 1991; Cassidy, 2009; Shaver ve Fraley, 2009). Çocukluk döneminde gözlenen bu bağlanma örüntülerinin, yetişkinlik dö-

neminde de benzer şekilde devam ettiği ön görülür (Bartholomew ve Shaver, 1998; Main, 1996; Shaver ve Miculincer, 2002).

Kişilik gelişimine etiyolojik bir çerçeveden bakan bağlanma kuramına göre anne ve çocuk arasındaki ilk etkileşim, bağlanmanın temelini oluşturmaktadır (Bowlby ve Ainsworth, 1991; Shaver ve Fraley, 2009). Bowlby, daha sonra da Ainsworth, kendi yaptıkları çalışmalarda, bu gelişimin daha çok çocukluk dönemini ele almışlardır. Önceleri anne (veya temel bakım veren), daha sonraları da özellikle oyun döneminde, baba ve çocuk arasındaki bu ilk etkileşimler, çocuğun kendini güvende hissetmesini sağlar (Grossmann, Kindler ve Zimmermann, 2009). Eğer anne ve baba çocuğun ihtiyaçlarını tutarlı bir şekilde karşılamışsa, bu güven duygusu pekişerek, zamanla çocuğun dünyayı keşfetme, bilme, öğrenme ve gelişme isteğini tetikler. Tersine olursa, çocuk kendine güvensiz, ürkek ve yeni gelişmelere kapalı bir kimlik geliştirebilir. Birçok araştırmada yetişkinlik döneminde ortaya çıkan psikopatolojinin temelinde, çocukluk döneminde edinilen güvensiz bağlanma tarzlarının (kaygılı-kaçınan), önemli bir rolü olabileceği ileri sürülmektedir (Ainsworth ve Bowlby, 1991; Dozier, Stovall-McClough ve Albus, 2009).

Normatif süreçler yaklaşımına göre, Bowlby ve Ainsworth'un (1991) bağlanma kuramı temelindeki bağlanma sistemi evrenseldir. Bu normatif süreç, yeni doğanın evrimsel olarak hayatta kalma şansını artıran ve zamanla bağlanma davranışları dinamikleri olarak şekillenen duygusal gelişim sürecini açıklar. Diğer bir ifadeyle, herhangi bir ihtiyaç anında tüm bebekler yakınlık kurmak isterler, örneğin bebek, yorgun veya hasta olduğunda birincil bakıcısıyla daha fazla temas kurma eğiliminde olur. Shaver ve Miculincer'a (2002) göre yetişkin bağlanma sistemleri arasındaki bireysel farklılıklar da erken yaşlarda yaşanan bu normatif süreçten etkilenecek şekilde gelişmektedir. Bağlanma ilişkilerinin yetişkinlikteki diğer ilişkilerden en önemli farklılığının, bağlanılan kişinin varlığının diğer kişide güven ve ait olma duygusu yaşatması, yokluğunda ise yalnızlık ve tedirginlik yaşatmasıdır. Çocuklukta bağlanma ile yetişkinlikteki bağlanma özelliklerinin çoğu benzerdir. Yetişkin kişi de çocuklar gibi, strese girdiğinde bağlandığı kişinin yanında olmasını istemekte, o varken büyük bir rahatlık, yokken de kaygı hissetmektedir. Ancak çocukluktan farklı olarak, yetişkinlikteki bağlanma nesnelere yer değiştirebilmektedir. Davranışlarda karşılıklılık vardır. Kişiler karşılıklı olarak bazen bağlanan, bazen de bağlanılan konumuna geçebilmektedir. Diğer deyişle kişiler zaman ve soruna göre rol değiştirebilmektedir (Crowell, Fraley ve Shaver, 2009).

Geçmiş çalışmalarda bağlanma ve psikopatoloji arasındaki ilişki, farklı modellerden yola çıkılarak in-

celenmiştir. Örneğin Pielage, Gerslmsa ve Schaap (2000), bağlanma ve psikopatoloji arasındaki ilişkiyi iki farklı modelle incelemişlerdir: Birinci modelde, güvensiz bağlanmanın stres ile psikopatoloji arasında bir aracı (mediator) değişken olup olmadığı, ikinci modelde ise güvensiz bağlanmanın stresi artırarak psikopatolojiye yol açan nedensel bir değişken olup olmadığı incelenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda güvensiz bağlanma tarzlarının, stres ve psikopatoloji arasında nedensel bir rolü olduğu ileri sürülmüştür. Sonuç olarak, güvensiz bağlanma tarzlarına sahip kişiler olayları daha stresli algılamaya eğilimli olup, psikopatolojik semptomları yaşamaya daha yatkın olmaktadır (Pielage, Gerslmsa ve Schaap, 2000).

Roberts, Gotlib ve Kassel (1996) ise yetişkinlerde depresif semptomlarda doğrudan artışa neden olan değişkenin düşük benlik saygısı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Onlara göre yetişkinlerdeki düşük benlik saygısının en önemli nedenlerinden biri güvensiz bağlanma tarzlarına sahip olmaktır. Shorey ve Synder da (2006) güvensiz bağlanma tarzının kişileri psikopatolojiye daha yakın hale getirdiğini ve bundan dolayı bağlanma sürecini anlamının aynı zamanda bu kişilerdeki psikopatolojik semptomların doğru şekilde anlaşılmasını da sağlayacağını belirtmişlerdir.

Bağlanma açısından kendini güvende hisseden kişilerin, genel olarak yüksek bir özsaygıya sahip oldukları, ilişkilerinde daha sıcak ve daha uyumlu oldukları; depresyondaki kişilerin ise özellikle de tek kutuplu depresyon yaşayanların, anksiyete ve disosiyatif bozukluk, sınır ve antisosyal kişilik bozukluğu olanların bağlanma tarzlarının genellikle güvensiz (saplantılı, korkulu, çözülmemiş, sınıflandırılmayan) olduğu; ayrıca beslenme bozukluğuyla birlikte alkolle sorunları olanların ve şiddete eğilimli olanların da bağlanmada güvensizlik rapor ettikleri gözlenmiştir (Crowell, Fraley ve Shaver, 2009; Dozier, Stovall-McClough ve Albus, 2009).

Güvensiz bağlanma tarzları (kaygılı-kaçınan) ile depresyon arasındaki ilişkiyi nedensel olarak inceleyen araştırmalar birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Örneğin bazı araştırmacılara göre (Main, 1996; Shaver, Schachner ve Mikulincer, 2005), kaçınan bağlanma tarzı, kişileri depresyona yatkın hale getirirken; Wei, Heppner ve Mallinckrodt'a (2003) göre kaçınan bağlanma tarzı depresyonu yordamada birincil (primary) neden olmaktan çok, bir ara değişken rolünü oynamaktadır. Güvensiz bağlanma tarzlarına sahip kişilerin depresyon belirtileriyle ilişkisine bakan Shaver, Schachner ve Mikulincer (2005), kaygılı bağlanma tarzına sahip kişilerin, reddedilme ve terk edilme gibi, aşırı bağımlılık belirtilerini; kaçınan bağlanma tarzına sahip kişilerin ise yalnızlık, aşırı başarı tutkusunu gibi, aşırı bağımsızlık belirtilerini sergilediklerini bul-

muşlardır. Romantik ilişkilerdeki yakınlaşmayı, bağlanma ve psikolojik rahatsızlık arasındaki ilişki içerisinde inceleyen başka bir araştırmada da (Pielage, Luteijn ve Arrindell, 2005), güvenli bağlanma tarzı, yalnızlık ve depresyon ile negatif ilişki içinde bulunurken, güvensiz bağlanma tarzı aynı değişkenlerle pozitif ilişki içinde bulunmuştur.

Bağlanma tarzları, kendilik algısı ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki bilinç dışı dinamik etkileşim, bireyin sübjektif yaşantısında semptomlar düzeyinde yüzeye çıkar. Semptomlar patolojinin görünen yüzüdür. Otomatik düşünceler ile psikopatoloji arasındaki bu ilişkiye çeşitli araştırmalarla bakılmıştır. Örneğin Çiviteci'nin (2006) çalışmasında, mantıkdışı inançların kaygı ve depresyon ile anlamlı derecede ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer araştırma bulguları güvensiz bağlanmanın otomatik düşünceleri yordama gücüne sahip olduğunu ve bu ilişkinin sonucunda psikopatolojinin oluştuğu hipotezini desteklemektedir. Wei, Heppner ve Mallinckrodt'a (2003) göre, bağlanma tarzları otomatik düşünceleri yordamada aracı rolünü üstlenmektedir.

Bağlanma olgusunu yetişkinlerde değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş olan çok çeşitli ölçme yöntemlerini; (1) *Mülakata Dayalı Yöntemler* (Yetişkin Bağlanma Mülakadı, Yetişkin Bağlanma Yansıtması, Bağlanma Öyküleri Değerlendirmesi), (2) *Davranışsal Değerlendirme Yöntemleri* (Güvenli Üs Puanlama Sistemi) ve (3) *Özdeğerlendirme Ölçekleri* (Bağlanma Tarihçesi Anketi, Ebeveyn-Yaşıt Bağlanması Envanteri, Yetişkinler için Karşılıklı ve Kaçınmalı Bağlanma Anketi, Bağlanma Tarzı Anketi, İlişkiler Anketi, Geriye Dönük Bağlanma Anketi, Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar Envanteri) olarak sınıflandırmak mümkündür (Bartholomew, 1994; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Bartholomew ve Shaver, 1998; Crowell, Fraley ve Shaver, 2009; Crowell ve Treboux, 1995).

Gerek "Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar Envanteri I" gerekse onun 2000 yılında revize edilmiş hali olan "Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar II" (Experiences in Close Relationships-R) ölçeği, son yıllarda bağlanma konusunu ele alan araştırmalarda en sık kullanılan ölçekler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Crowell, Fraley ve Shaver, 2009).

Ülkemizde de yetişkin bağlanması üzerinde çalışılırken, genellikle Türk kültürü için uyarlanması yapılmış olan (Sümer, 2006; Sümer ve Güngör, 1999) İlişkiler Anketi, İlişki Tarzları Anketi, Yakın İlişkilerdeki Yaşantılar Envanteri I ve II'nin kullanıldığı görülmektedir (Selçuk ve ark., 2005).

Bu çalışmaların, genellikle sosyal psikoloji (Bahadır, 2006; Beştav, 2007; Buğa, 2009; Büyükaşahin, 2006; Damarlı, 2006; Demirhan, 2006; Kart, 2002; Şengül, 2006) ve klinik psikoloji (Açık, 2008; Bayrak,

2009; Bayramkaya, 2009; Bozkurt, 2006; Çalışır, 2008; Ceri, 2009; Ergin, 2009; Feyzioglu, 2008; Kankotan, 2008; Oral, 2006; Sakarya, 2008; Salahur, 2010; Yıldız, 2005) alanlarında olduğu söylenebilir. Söz konusu çalışmalarda, biri hariç, yeniden bir faktör analizi uygulanması yapılmamış ve genellikle Sümer (2006) tarafından önerilen ikili puanlama yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi uygulanmış tek çalışmada (Bahadır, 2006) ise ikili model için bir doğrulayıcı faktör analizine gidilmiş ve söz konusu araştırma örneklemini için ikili faktör yapısının uygun olabileceği kanısına varılmıştır.

Mevcut çalışmada YİYE-I ile ölçülmeye çalışılan bağlanma olgusunun, klinik bakış açısıyla ele alınması hedeflenmiştir. Diğer deyişle bağlanma, kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler ve psikopatolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Ancak, bağlanma ölçeklerinin ölçmeye çalıştığı yapılar konusunda yukarıda özetlenen araştırmaların, bazen 4'ü (güvenli, umursamayan, kaçınmalı, korkulu), bazen 3'ü (güvenli, kaygılı, kaçınmalı), bazen de 2'li sınıflandırmaları (kaygılı, kaçınmalı) kullanmış oldukları ve söz konusu çalışmaların, biri hariç (Bahadır, 2006), hiçbirinde YİYE-I'in faktör yapısı yeniden araştırılmamış olduğundan, bu çalışmada YİYE-I'in faktör yapısının mevcut örneklemimiz bağlamında bir kez daha incelenmesi de hedeflerimiz arasına alınmıştır.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini Ankara'nın çeşitli üniversitelerindeki (Ankara, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi) 416 öğrenci oluşturmaktadır. Ancak örneklem normal dağılıma uygunluk açısından histogram ve dal yaprak grafiğine göre değerlendirildiğinde 5 aykırı puan alan katılımcı (outlier) örneklemden çıkarılmıştır. Böylelikle analizler 411 kişi üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara ölçekler verilirken şu an duygusal birlikteliği olan veya olmayan ayrımına gidilmeyip, öğrencilere bu araştırmanın *genel olarak* yakın ilişkilerdeki duygu ve düşüncelerle ilgili olduğu söylenmiştir. Örneklemdeki öğrencilerin 217'si kız (% 53), 194'ü erkektir (% 47). Araştırmaya gönüllü olarak katılan bu öğrencilerin yaşları 18 ile 39 arasında değişmekte olup, rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Örneklem yaş ortalaması 21.86 ($S = 2.40$) olarak bulunmuştur. Örneklem genelinin "hayatı değerlendirme" sorusuna verdiği yanıtın ortalaması 5'li Likert üzerinden 3.68 ($S = 0.72$), "ilişkilerini değerlendirme" ortalaması 3.90 ($S = 0.63$), "ruh sağlığını değerlendirme" ortalaması 3.51 ($S = 0.88$) ve "gelecek 5 yıl içindeki yaşantıyı değerlendirme" ortalaması ise 3.85 ($S = 0.75$) olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Bu çalışmanın amacına uygun olarak katılımcılara ölçekleri doldurmadan önce cinsiyet (Kız-Erkek), okul (Hacettepe-ODTÜ ve Ankara Üniversiteleri) ve okudukları bölümlerle (Sayısal-Sözel ve Eşit Ağırlık) ilgili soruların sorulduğu "demografik bilgi formu" verilmiştir. Demografik bilgi formunda ayrıca katılımcıların genel olarak hayatı (Genel olarak hayatınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?), ilişkilerini (Genel olarak diğer insanlarla ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?), ruh sağlığını (Kendinizi ruh sağlığı açısından nasıl görüyorsunuz?) ve geleceği (Gelecek 5 yıl içerisinde yaşamınızın nasıl olacağını düşünüyorsunuz?) nasıl değerlendirdikleri sorular, 5'li Likert (çok iyi - çok kötü) üzerinden değerlendirme yapımları istenerek sorulmuştur.

Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ). Araştırmanın amacına uygun olarak bağlanma tarzlarıyla ilişkili olabilecek "bilişler", Hollan ve Kendall (1980) tarafından geliştirilen Otomatik Düşünceler Ölçeği'nin (ODÖ) Türkçe versiyonu (Aydın ve Aydın, 1990; Şahin ve Şahin, 1992) kullanılarak ölçülmüştür. ODÖ'nün amacı depresyonla ilişkili olan olumsuz otomatik düşüncelerin ortaya çıkma sıklığını tespit etmektir. Toplam 30 maddeden oluşan bu ölçek 1-5 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Bu ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, kişinin olumsuz otomatik düşüncelerinin sıklıkla ortaya çıktığını gösterir (Hollan ve Kendall, 1980). Yapı geçerliği çalışması kapsamında Şahin ve Şahin (1992) tarafından yapılan faktör analizi ile bu ölçeğin, "Kişinin Kendisiyle İlgili Olumsuz Duygu ve Düşünceleri", "Şaşkınlık/Kaçma Fantazileri", "Kişisel Uyumsuzluk ve Değişme İstekleri", "Yalnızlık/İzolasyon" ve "Ümitsizlik" olmak üzere 5 faktörden oluştuğu görülmüştür.

Mevcut araştırmada ODÖ için elde edilen Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-I (YİYE-I). Araştırmada bağlanma tarzları, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-I ile ölçülmüştür. Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen YİYE-I, yakın ilişkilerdeki bağlanmada yaşanan kaygıyı ve başkalarından kaçınmayı ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, toplam 36 maddeden oluşmakta ve her bir boyut (kaygı ve kaçınma boyutları), 18'er madde ile ölçülmektedir. Bu ölçekte, katılımcılar her bir maddenin kendilerini ne oranda tanımladığını yedi basamaklı ölçek üzerinden değerlendirmişlerdir (1 = beni hiç tanımlamıyor, 7 = tamamıyla beni tanımlıyor). YİYE her iki dili de bilen iki uzman tarafından çeviri ve tersine çeviri yoluyla İngilizceden Türkçeye çevrilerek çeşitli araştırmalarda ve lisansüstü tezlerde kullanılmıştır. Sümer (2006) tarafından ölçeğin faktör yapısı incelenmiş ve 'kaygı-

lı ve kaçınılmaz bağlanma' olmak üzere iki boyut elde edilmiştir. Her iki boyutun da yüksek düzeyde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu görülmüştür (kayı için .86 ve kaçınma için .90).

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (SKÖ). Araştırmada kişinin kendilik algısı, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (Social Comparison Scale, SKÖ) ile değerlendirilmiştir. Bu ölçeğin amacı kişinin kendini çeşitli boyutlarda başkalarıyla kıyasladığında nasıl gördüğüne ilişkin algılarını ölçmektir. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin 5 maddelik orijinal formu Gilbert, Allan ve Trent (1991) tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra ölçeğin Türkiye uyarlaması yapılırken aynı ölçeğe maddeler eklenerek 18 maddelik yeni bir form geliştirilmiştir (akt. Şahin ve Şahin, 1992). Böylece SKÖ'nün çift kutuplu 18 maddesi oluşmuştur ve maddelerin işaretlemesi 1-6 arası Likert tarzında yapılmaktadır. Ölçekteki iki kutuplu maddeler 6 noktalı bir boyut üzerinden elde edilen puanlara göre değerlendirilir. Ölçekten alınan yüksek puanların olumlu benlik şemasıyla düşük puanların ise olumsuz benlik şemasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ölçeğin orijinal formunun Cronbach Alfa değeri .87, 18 maddeye çıkarılmış Türkçe formunun ise Cronbach Alfa katsayısının ise .89 olduğu görülmüştür. Ölçüt bağımlı geçerlik çalışması kapsamında Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'nin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu $-.19$, ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Başka bir çalışmada Kısa Semptom Envanterinin alt ölçekleriyle korelasyonlarının $.14$ ile $-.34$ arasında değiştiği görülmüştür. Yapı geçerliği çalışması kapsamında Beck Depresyon Envanteri'nden 9 altı ve 17 üstü puan alan kişilerin Sosyal Karşılaştırma Ölçeği'ne göre ayrıştırılabildiği ($p < .001$) anlaşılmıştır (Şahin, Durak ve Şahin, 1993; Şahin ve Şahin, 1992).

Mevcut çalışmada SKÖ'nün uygulanmasından elde edilen Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısı $.90$ olarak bulunmuştur.

Kısa Semptom Envanteri (KSE). Bu çalışmada bağlanma tarzlarının psikopatolojik semptomlarla ilişkisine bakıldığından, bu semptomların Kısa Semptom Envanteri (KSE) ile ölçülmesi hedeflenmiştir. Kısa Semptom Envanteri (KSE), Psikiyatrik ve medikal hastalarda ve normal insanlarda görülebilen bazı psikolojik belirtileri ortaya çıkarmak amacıyla geliştirilmiş çok boyutlu kendini değerlendirme türü bir semptom tarama ölçeğidir. KSE'nin orijinal formu Derogatis (1992) tarafından hazırlanmıştır. Bunun için 90 maddelik SCL-90 Semptom Belirleme Listesi kısaltılarak 53 maddeye indirilmiş ve KSE oluşturulmuştur (Şahin ve Durak, 1994). Maddeler 0-4 değerleri arası ("hiç" ve "çok") derecelendirilmiş 5'li Likert tipi bir ölçek üzerinden puanlanmaktadır. KSE'nin Türkiye uyarlaması Şahin ve Durak (1994) tarafından gerçekleştiril-

miştir. Üç ayrı çalışmada ölçeğin toplam puanından elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının $.96$ ve $.95$, alt ölçekler için elde edilen katsayıların ise $.55$ ile $.86$ arasında değiştiği belirtilmiştir. Geçerlik çalışması kapsamında yapılan bu çalışmalarda envanterin alt ölçeklerinin ve üç global indeks puanlarının SKÖ ile -0.14 ve -0.34 arasında, Boyun eğicilik Ölçeği ile 0.16 ve 0.42 arasında, Strese Yatkinlik Ölçeği ile 0.24 ve 0.36 arasında, Offer Yalnızlık Ölçeği ile -0.34 ve -0.57 arasında, Beck Depresyon Envanteri ile ise 0.34 ve 0.70 arasında değişen ve istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar gösterdiği belirlenmiştir (Şahin ve Durak, 1994).

Mevcut çalışmada KSE'nin uygulanmasından elde edilen Cronbach Alfa Güvenirlik katsayısı $.96$ olarak bulunmuştur.

İşlem

Hatırlanacağı gibi bu çalışmanın hedeflerinden biri Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Ölçeği-I'nin (YİYE-I) faktör yapısının yeniden değerlendirilmesiydi. Bu nedenle ilk olarak söz konusu Ölçek, mevcut örnekleme yeniden faktör analizine tabi tutulmuştur. Yapılan analiz sonucunda üçlü bir yapı ortaya çıktığı için "bağlanma"nın kendilik algısı ve psikopatolojik belirtilerle ilişkisinin değerlendirileceği daha sonraki tüm analizler, Sümer'in (2006) önerdiği 2'li yapıya ve mevcut çalışmada ortaya çıkan 3'lü yapıya göre iki kez tekrarlanmıştır.

Aşağıda ilk olarak mevcut örnekleme faktör analizine ilişkin bulgulara yer verildikten sonra, mevcut çalışmada elde edilen faktörlerden oluşturulan alt ölçeklerin ve Sümer (2006) tarafından önerilen alt ölçeklerin araştırma değişkenleriyle korelasyon analizlerinin sonuçlarına geçilecektir. Son olarak da Sümer'in (2006) çalışmasında önerilmiş faktör yapısıyla mevcut çalışmada elde edilen faktör yapısı ve alt ölçekler, kendilik algısı ve psikopatolojik semptomları yordama gücü açısından kıyaslanacaktır.

Bulgular

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-I'nin (YİYE-I) Faktör Yapısı

Çalışmanın bu aşamasında ilk olarak 36 maddelik, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-I'nin (YİYE-I) faktör yapısını mevcut araştırma örnekleme bağlamında belirlemek için Temel Bileşenler yöntemi ile bir faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda özdeğeri 1'den büyük olan 7 faktör elde edilmiş ve bunların toplam varyansın % 59.47 'sini açıkladığı görülmüştür. Eğim grafiğine (scree plot) bakıldığında ise ölçek için 3 faktörlü yapının uygun olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-I'in (YİYE-I) Faktör Yapısı

Maddeler (orijinal ölçekteki madde numaralarıyla belirtilmiştir)	Faktör Yüğü		
	Kaygılı	Kaçınan	Güvenli
2. Terk edilmekten korkarım.	.673		
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.	.618		
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.	.718		
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.	.631		
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin, benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.	.402		
12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.	.529		
14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.	.579		
16. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	.477		
18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım.	.511		
20. Birlikte olduğum kişileri bazen fazla duygu ve bağıllık göstermeleri için zorladığımı hissedirim.	.657		
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	.488		
22. Terk edilmekten pek korkmam.	.438		
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.	.607		
26. Birlikte olduğum kişinin bana isteğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.	.623		
28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissedirim.	.492		
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında, kendimi engellenmiş hissedirim.	.578		
32. İhtiyaç duyduğumda, birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissedirim.	.492		
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissedirim.	.490		
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.	.541		
1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.		.208	
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekerim.		.729	
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.		.783	
9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.		.553	
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.		.655	
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.		.782	
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.		.782	
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.		.630	
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatımdır.			.437
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.			.652
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.			.441
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.			.662
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.			.728
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.			.604
31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.			.739
33. İhtiyacım olduğunda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.			.763
35. Rahatlatma ve güvencenin yanı sıra çok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.			.711
Açıklanan Varyans (%)	21.80	16.62	5.73
Özdeğerler (Eigenvalues)	7.84	5.99	2.07

Üçlü faktör çözümlemesi ve Varimaks rotasyonu sonucunda elde edilen 3 faktörün ise toplam varyansın % 44.17'sini açıkladığı görülmüştür. Birinci faktör, faktör yükleri .30 üzeri olan 2., 4., 6., 8., 10., 12., 14., 16., 18., 20., 21., 22., 24., 26., 28., 30., 32., 34. ve 36. maddelerden oluşmuştur (bkz. Tablo 1). Toplam varyansın % 21.80'ini açıklayan 19 maddelik bu faktörün maddelerinin içeriğine bakıldığında, 'Kaygılı Bağlanma'yı ölçtüğüne karar verilmiştir. Bu faktördeki maddelerin 18'i (21. madde dışında), Sümer'in (2006) yaptığı çalışmada elde edilmiş olan "Kaygılı Bağlanma" faktörüne giren 18 maddenin tümü ile eşitir. İkinci faktör, toplam varyansın % 16.63'ünü açıklamaktadır ve 5., 7., 9., 11., 13., 17. ve 23. maddelerden oluşmuştur.

Maddelerin içeriğine bakıldığında, 7 maddelik bu ikinci faktörün de "Kaçınmalı Bağlanma'yı ölçtüğüne karar verilmiştir. Bu faktördeki maddelerin ise Sümer'in (2006) yaptığı çalışmada elde edilmiş olan "Kaçınmalı Bağlanma" faktörüne giren 18 maddenin 7'si ile eş olduğu gözlenmiştir. Sümer'in (2006) çalışmasında ikinci faktör olan 'Kaçınmalı Bağlanma'ya gi-

ren ve tersine puanlanması önerilen diğer 9 maddenin tümü ise (3, 15, 19, 25, 27, 29, 31, 33 ve 35) mevcut çalışmada toplam varyansın % 5.74'ünü açıklayan üçüncü faktörü oluşturmuştur. Söz konusu maddelerin içeriğine bakıldığında bu faktöre de "Güvenli Bağlanma" adının verilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Daha sonra, elde edilmiş olan bu üç faktörden "Kaygılı Bağlanma" ($\alpha = .89$), "Kaçınmalı Bağlanma" ($\alpha = .87$) ve "Güvenli Bağlanma" ($\alpha = .87$) şeklinde üç alt ölçek oluşturulmuş ve Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Aynı şekilde bir de Sümer (2006) tarafından önerilen alt ölçeklerin Cronbach Alfa katsayılarına bakılmıştır. Sonuçlar, mevcut çalışmada elde edilen alt ölçeklerle Sümer'in (2006) çalışmasında önerdiği alt ölçeklerin güvenilirlik katsayılarının birbirinden farklı olmadığını göstermiştir (kaçınmalı = .87, kaygılı = .86)

Değişkenler Arası Korelasyonlar

Hatırlanacağı gibi bu çalışmanın ilk hedefi, YİYE-I ile ölçülmeye çalışılan "Bağlanma" olgu-

Tablo 2. Değişkenler Arası Korelasyonlar

Değişkenler	Sümer'in önerdiği Kaygılı Bağlanma Tarzı	Mevcut çalışmada elde edilen Kaygılı Bağlanma Tarzı	Sümer'in önerdiği Kaçınmalı Bağlanma Tarzı	Mevcut çalışmada elde edilen Kaçınmalı Bağlanma Tarzı	Mevcut çalışmada elde edilen Güvenli Bağlanma Tarzı
Sosyal Karşılaştırma	-.207***	-.206**	-.248**	-.216**	.186**
Hayatı Değerlendirme	-.176***	-.179**	-.190**	-.165**	.135**
İlişkileri Değerlendirme	-.239***	-.241**	-.246**	-.251**	.150**
Ruhsal Değerlendirme	-.223***	-.227**	-.228**	-.250**	.119*
Geleceği Değerlendirme	-.090	-.081	-.100*	-.105*	.052
ODÖ (toplam)	.400**	.391**	.284**	.378**	-.123*
Kendine yönelik negatif duygu ve düşünceler	.382**	.375**	.291**	.345**	-.160**
Şaşkınlık/kaçma fantezileri	.329**	.315**	.245**	.352**	-.090
Kişisel uyumsuzluk ve değişim isteği	.350**	.336**	.208**	.277**	-.062
Yalnızlık/İzolasyon	.331**	.320**	.253**	.316**	-.129**
Ümitsizlik	.325**	.322**	.278**	.350**	-.141**
KSE (toplam)	.445**	.440**	.337**	.443**	-.171**
Anksiyete	.389**	.392**	.306**	.389**	-.181**
Depresyon	.440**	.433**	.334**	.422**	-.174**
Olumsuz Benlik	.391**	.398**	.356**	.395**	-.229**
Somatizasyon	.318**	.314**	.298**	.409**	-.160**
Hostilite	.357**	.348**	.219**	.293**	-.108*

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

sunu, kendilik algısı ve psikolojik belirtilerle ilişkisi bağlamında değerlendirmektir. Bu hedef doğrultusunda üçüncü iş olarak, değişkenler arası korelasyonlara bakılmıştır. Bunun için de iki korelasyon analizi yapılmıştır. Birinci analiz mevcut çalışmada elde edilen 3'ü yapıya göre (Kaygılı-Kaçınan-Güvenli) yapılan korelasyon analizidir. İkincisi de Sümer (2006) tarafından önerilen ikili yapıya göre (Kaygılı-Kaçınan) yapılan korelasyon analizidir (bkz. Tablo 2). Mevcut çalışma alt ölçekleri arasındaki korelasyonlar da beklenen yönde çıkmıştır (güvenli x kaygılı = .10, $p < .05$; güvenli x kaçınan = -.43, $p < .01$; ve kaygılı x kaçınan = .41, $p < .01$).

Regresyon Analizleri

Araştırma sorusuna (YİYE-I ile ölçülen "Bağlanma"nın klinik bakış açısıyla değerlendirilmesi) daha net bir cevap bulabilmek amacıyla son aşamada regresyon analizleri yapılmıştır. İlk aşamada psikolojik belirtiler bağımlı değişken olarak ele alınarak, mevcut çalışmada ortaya çıkan alt ölçeklere göre ve Sümer'in (2006) önerdiği alt ölçeklere göre 2 ayrı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. İkinci aşamada ise Kendilik Algısı bağımlı değişken olarak belirlenip mevcut çalışmanın ve de Sümer'in (2006) önerdiği alt ölçeklere göre 2 hiyerarşik regresyon analizi daha yapılmıştır.

Psikopatolojik Belirtilerin Yordanması. İlk aşamada KSE toplam puanı ile ölçülen psikopatolojik semptomlar bağımlı değişken olarak ele alınmış ve mevcut çalışmada ortaya çıkan alt ölçekler ile Sümer'in (2006) önerdiği alt ölçeklerle olmak üzere iki hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Her iki analizde de yordayıcı değişkenler aynı sırada ve 4 blokta analize alınmıştır. Birinci blokta demografik değişkenlerin etkilerini kontrol etmek amacıyla cinsiyet, bölüm (Sayısal-Sözel-Eşit Ağırlık) ve yaş grupları analize sokulmuştur. İkinci blokta otomatik düşünceler ölçeğinin alt ölçekleri (*kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler, şaşkınlık/kaçma fantezileri, kişisel uyumsuzluk ve değişim isteği, yalnızlık/izolasyon, ümitsizlik*), üçüncü blokta kişinin *hayatını, ilişkilerini, ruh sağlığını ve geleceğini* değerlendirdiği maddelerden elde edilen puanlar, dördüncü blokta *kendilik algısı* denkleme so-

Tablo 3. Psikopatolojik Belirtilerin Yordanması

Blok	Mevcut çalışmadaki alt ölçeklerle yapılan analiz	R	R ²	R ² _{deg.}	F	β	t	F _{deg.}
1	Cinsiyet	.20	.04	.04	9.96**	-.20	-3.16**	9.96**
	Yaş	.28	.08	.04	9.59***	-.19	-2.98**	8.89**
2	Kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler	.60	.36	.28	43.02	.54	10.08***	101.60***
	Şaşkınlık/kaçma fantezileri	.64	.40	.05	39.02***	.30	4.21***	17.72***
	Yalnızlık/İzolasyon	.65	.42	.02	33.76***	.22	2.83**	8.00**
3	Ruh sağlığını değerlendirme	.69	.48	.06	35.23***	-.28	-5.00***	25.00***
4	Kendilik algısı	.69	.48	.001	30.21***	.04	.70	.50
5	Kaygılı	.72	.52	.04	31.26***	.23	4.53***	20.52***
	Güvenli	.73	.53	.009	28.72***	-.10	-2.13*	4.55*
Blok	Sümer'in (2006) önerdiği alt ölçeklerle yapılan analiz	R	R ²	R ² _{deg.}	F	β	t	F _{deg.}
1	Cinsiyet	.20	.04	.04	9.39**	-.20	-3.06***	9.39**
	Yaş	.27	.07	.03	9.09***	-.18	-2.91**	8.49**
2	Kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler	.60	.36	.28	42.32***	.54	10.05***	100.95***
	Şaşkınlık/kaçma fantezileri	.63	.40	.05	38.40***	.30	4.19***	17.53***
	Yalnızlık/İzolasyon	.65	.42	.02	33.14***	.22	2.77**	7.67**
3	Ruh sağlığını değerlendirme	.69	.48	.06	34.68***	-.28	-5.00***	25.01***
4	Kendilik algısı	.69	.48	.001	29.72***	.04	.68	.46
5	Kaygılı	.72	.52	.04	30.71***	.22	4.49***	20.13***

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

kulmuştur. Beşinci blokta ise ilk analizde YİYE-I'in mevcut çalışmada ortaya çıkan 3 alt ölçeği (*Kaygılı-Kaçınan-Güvenli*) analize alınırken, ikinci analizde Sümer'in önerdiği 2 alt ölçek (*Kaygılı-Kaçınan*) analize alınmıştır. Analiz sonuçları toplu halde Tablo 3'te gösterilmiştir (bkz. Tablo 3).

Tablo 3'e bakıldığında mevcut çalışmanın önerdiği alt ölçeklerle yapılan hiyerarşik regresyon analizinde değişkenlerin toplu halde, psikopatolojik semptomlardaki değişimin % 53'ünü açıkladığı; Sümer'in (2006) önerdiği alt ölçeklerle yapılan analizde ise aynı değişkenlerin toplu halde psikolojik semptomlardaki değişimin % 52'sini açıkladığı görülmüştür.

Kendilik Algısının Yordanması. Bir sonraki aşamada, Sosyal Karşılaştırma Ölçeği ile ölçülmeye çalışılan 'Kendilik Algısı' bağımlı değişken olarak belirlenmiş ve yukarıda yapıldığı gibi, bağımsız değişkenlerin aynı sırada denkleme sokulduğu iki ayrı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Buna göre birinci blokta demografik değişkenlerin etkilerini kontrol etmek amacıyla cinsiyet, bölüm (Sayısal-Sözel-Eşit Ağırlık) ve yaş grupları; ikinci blokta Otomatik Düşünceler Ölçeğinin alt ölçekleri (*kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler, şaşkınlık/kaçma fantezileri, kişisel uyumsuzluk ve değişim isteği, yalnızlık/izolasyon, ümitsizlik*); üçüncü blokta kişinin kendi hayatını, ilişkilerini, ruh sağlığını ve geleceğini değerlendirmeleri; dördüncü blokta Kısa Semptom Envanterinin alt ölçekleri (*anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite*) ve son olarak beşinci blokta da ilk analizde YİYE-I'in mevcut çalışmada elde edilen alt ölçekleri (*Kaygılı-Kaçınan-Güvenli*) analize alınmıştır. İkinci analizde de yukarıda

olduğu gibi beşinci blokta Sümer'in önerdiği alt ölçekler (*Kaygılı-Kaçınan*) analize sokulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4'e bakıldığında her iki analizde de değişkenlerin toplu halde, kendilik algısındaki değişimin % 28'ini açıkladığı görülmektedir; ancak mevcut araştırmanın alt ölçeklerine göre yapılan analizde, yordayıcı değişken olarak denkleme Güvenli Bağlanma tarzının girdiği, Sümer'in (2006) önerdiği alt ölçeklere göre yapılan analizde ise denkleme Kaçınmalı Bağlanma tarzının girmiş olması dikkati çekmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Mevcut çalışmada, 'YİYE-I üzerinde yapılan faktör analizinin 3 faktörlü bir yapıya işaret ettiği gözlenmiştir. Ortaya çıkan üçüncü faktörün (güvenli bağlanma), Sümer (2006) tarafından önerilmiş olan 2 faktörlü yapıdaki, "kaçınmalı bağlanma" alt ölçeğinin ters puanlanması gereken maddelerinden oluşmuş olması da ilginçtir. Sümer (2006) çalışmasındaki faktör analizinin "272" kişi üzerinden, mevcut çalışmadaki analizde de 411 kişi üzerinden yapılmış olduğunu dikkate alacak olursak, ortaya çıkan bu 3'lü yapının da değerlendirilmesinde yarar olduğu düşünülmektedir. Ayrıca 3'lü ve 2'li yapılara göre elde edilmiş olan Cronbach alfa katsayılarının da birbirinden farklı olmaması (hatta "kaygılı bağlanma"nın mevcut çalışmada .89'luk bir değerle daha da yüksek oluşu), ayrıca 3'lü yapıdaki "güvenli bağlanma" alt ölçeğinin alfa katsayısının da .87 olarak 2'li yapıdaki alt ölçeklerle eşit düzeyde oluşu ilgi çekicidir.

Tablo 4. Kendilik Algısının Yordanması

Blok	Mevcut çalışmadaki alt ölçeklerle yapılan analiz	R	R ²	R ² _{deg.}	F	β	t	F _{deg.}
1	Yaş	.13	.02	.02	3.98*	.13	1.99*	3.98*
2	Kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler	.40	.16	.15	22.40***	-.38	-6.34***	40.16***
3	İlişkilerini değerlendirme	.51	.26	.10	27.31***	.34	5.59***	31.30***
4	Güvenli	.53	.28	.01	21.92***	.12	2.13*	4.52*
Blok	Sümer'in (2006) önerdiği alt ölçeklerle yapılan analiz	R	R ²	R ² _{deg.}	F	β	t	F _{deg.}
1	Yaş	.13	.02	.02	4.00*	.13	2.00*	4.00*
2	Kendine yönelik olumsuz duygu ve düşünceler	.40	.16	.15	22.44***	-.38	-6.34***	40.20***
3	İlişkilerini değerlendirme	.51	.26	.10	27.28***	.34	5.58***	31.15***
4	Kaçınan	.53	.28	.01	21.83***	-.13	-2.07*	4.28*

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

Değişkenler arası korelasyonlar açısından değerlendirildiğinde de 3'lü ve 2'li yapılardan elde edilen korelasyon katsayılarının birbirlerinden çok farklı olmadığı, 3'lü yapının da eşdeğerde kriter geçerliğine sahip olduğu ileri sürülebilir. Hatta "kaygılı bağlanma" ve diğer değişkenler arası korelasyonlar hemen hemen aynı olduğu halde (ikisi de aynı maddelerden oluşmaktadır), 3'lü yapıdaki "kaçınmalı bağlanma"nın diğer değişkenlerle korelasyonlarının 2'li yapıdaki "kaçınmalı bağlanma"nın diğer değişkenlerle olan korelasyonlarından daha yüksek oluşu da dikkate değerdir. Bunun büyük olasılıkla nedeni 2'li yapıdaki "kaçınmalı bağlanma"nın aynı zamanda güvenli bağlanmaya yönelik maddeleri de içinde barındırmasıdır. Korelasyonların 3'lü yapıda yükselmesinin nedeni ise büyük olasılıkla "kaçınmalı bağlanma"nın daha arındırılmış bir alt ölçek haline gelmiş olmasından olabilir. Üçlü yapıda ortaya çıkan "güvenli bağlanma"nın psikopatolojik semptomlarla ilişkisi de hep beklenen yönde ve yüksek düzeyde anlamlıdır (bkz. Tablo 3).

Regresyon analizleri bağlamında ise 3'lü yapının psikolojik belirtilerdeki varyansı açıklama gücünün, "kendilik Algısı"nın eklenmesiyle .48 olan açıklayıcılığının, "kaygılı bağlanma"ya, "güvenli bağlanma" boyutunun da eklenmesiyle .52'den .53'e çıktığı görülmektedir (bkz. Tablo 3). Oysa ki Sümer'in (2006) önerdiği ikili yapıya göre "kendilik algısı"ndan sonra denkleme giren bağlanma boyutu sadece "kaygılı bağlanma"dır ve psikolojik belirtilerdeki değişimi açıklama gücü onunla birlikte .52'ye ulaşmaktadır. Diğer deyişle, mevcut çalışmada ortaya çıkan 3'lü yapıda devreye giren "güvenli bağlanma"nın, gerek Cronbach alfa katsayısıyla (.87), gerek kendilik algısı ve psikopatolojik belirtiler ve otomatik düşüncelerle gösterdiği anlamlı ve yüksek sayılabilecek korelasyonlarla (sırasıyla .19 ve -.17, $p < .01$; -.12, $p < .05$), 2'li yapıdaki gibi "kaçınmalı bağlanma" boyutu içine yedirilerek göz ardı edilmemesinde yarar olacağı düşünülmektedir.

Benzer bir durum "kendilik algısı"nın yordanması sırasında uygulanan regresyon analizi sonucunda da ortaya çıkmıştır (bkz. Tablo 4). Kendilik algısındaki değişimin yordanması, 3'lü yapı dikkate alınarak yapıldığında, devreye giren değişken "güvenli bağlanma"dır ve bu değişkenle birlikte açıklanan varyansın .26'dan .28'e çıktığı ($\beta = .12$) gözlenmiştir. Ancak, 2'li yapıya göre yapılan analizde, denkleme giren "kaçınmalı bağlanma"dır ve beta değeri de -.13'tür. Diğer deyişle, bu analizde olumlu kendilik algısını yordamaya katkı yapan ve varyanstaki açıklamayı .26'dan .28'se çıkaran değişken, "bağlanmadan kaçınmama" yönünde davranışlar içinde bulunmaktadır ki bunun da 3'lü yapıdaki "güvenli bağlanma"ya tekabül ettiği söylenebilir. Özetle, mevcut araştırmadan elde edilmiş olan 3'lü yapının, klinik bakış açısıyla ele alınacak araştırmalar

için bir alternatif puanlama sistemi olarak dikkate alınmasının işlevsel olabileceği ileri sürülebilir. Ayrıca böyle bir yaklaşımın kuramsal olarak da desteklendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim gerek Bowlby ve Ainsworth'un orijinal kuramlarında, gerekse Yetişkin Bağlanma Mülakatı ve ona dayalı diğer mülakat tarzı ölçeklerde, "güvenli bağlanma" ayrı bir boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Özbilirim grubunda olan ve klinik değişkenlerle ilişkilendirilerek kullanılan "Ebeveyn ve Yaşıt Bağlanması Envanteri"nde, Hazan ve Shaver'in (1987, 1990) ve Bartolomew'in (1991; 1994) ilk çalışmalarında da "güvenli bağlanma" ayrı bir sınıflandırma boyutu olarak kullanılmaktadır.

Hatırlanacağı gibi mevcut çalışmanın diğer hedefi de YIYE-I ile ölçülen bağlanmanın kişinin kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler ve psikopatolojik belirtilerle ilişkisi bağlamında değerlendirmektir. Yapılan analizler sonucunda, kişilerin "kaygılı bağlanma", "kaçınmalı bağlanma" puanları arttıkça, kendilik algılarının da olumsuz yönde değiştiği; diğer yanda, "güvenli bağlanma" puanları arttıkça, kendilik algısının da olumlu yönde arttığı gözlenmiştir. Bu bulgular ilgili yazınla tutarlıdır (Damarlı, 2006; Feyzioğlu, 2008; Özbay ve ark., 2002; Pielage, Gerslmsa ve Schaap, 2000; Roberts, Gotlib ve Kassel, 1996). Yapılan çalışmalar, güvenli bağlanması olanların kendilik algılarının daha az çarpıtılmış, güvensiz bağlanması olanların ise daha çarpıtılmış olduğunu göstermiştir (Mikulincer, 1998). Ayrıca güvenli bağlanması olanların daha olumlu bir kendilik algısına sahip olduklarına da işaret edilmiştir (Arndt, Schimel, Greenberg ve Pyszczynski, 2002; Mikulincer ve Shaver, 2004; 2009).

Mevcut çalışmada ilgili yazınla tutarlı olarak, kaygılı, kaçınmalı bağlanma arttıkça, kişinin hayatını, ilişkilerini, geleceğini olumsuz olarak değerlendirmelerinin, olumsuz otomatik düşüncelerinin ve psikolojik sorunların da arttığı gözlenmiştir. Bunun yanında, güvenli bağlanma arttıkça, kişinin hayatına, kişilerarası ilişkilerine ve geleceğe yönelik olumlu değerlendirmelerinin de arttığı, kendine, yalnız olduğuna ve ümitsizliğe ilişkin olumsuz otomatik düşüncelerinin, depresyon, anksiyete, somatizasyon, olumsuz kendilik ve öfke semptomlarının da azaldığı gözlenmektedir (West ve Sheldon, 1988). Bu sonuçlar da yine ülkemizde yapılan diğer çalışmalarla desteklenmektedir (Bayrak, 2009; Bayramkaya, 2008; Bozkurt, 2006; Çalışır, 2008; Feyzioğlu, 2008; Oral, 2006; Salahur, 2010; Yıldız, 2005).

Kuşkusuz mevcut çalışmada elde edilmiş olan bu ilişkiler çift-yönlü korelasyonlar olduğu için denklemler diğer yönünden de okuyup, olumsuz belirti puanları azaldıkça kişinin güvenli bağlanmasının da arttığı söylenebilir. Ancak konuyla ilgili boyamsal ça-

lışmalarda da çocukluğunda güvenli bağlanması olan kişilerin bilişsel süreçlerinin (Mikulincer ve Shaver, 2004; Vaughn, Bost ve Van Ijzendoorn, 2009) genel olarak daha olumlu yönde işlediği, psikolojik semptomlarının da daha az olduğu ileri sürülmektedir. Bunun yanında güvensiz (kaygılı, kaçınmalı) bağlanmaları olanların ise hem bilişsel işleyiş hem de psikolojik semptomlar açısından tam tersi bir görünümde olduğuna ve bu konuda daha kapsamlı çalışmaların gerekliliğine işaret eden bulgular vardır (Dozier, McClough ve Albus, 2009; Grossmann, Kindler ve Zimmermann, 2009). Bu konudaki en temel yaklaşım, “kişinin kendine yönelik, içsel beklentileri ve stratejilerinin, bir yandan hem bağlanma ilişkilerindeki kişilerarası iletişimin kalitesi tarafından biçimlenirken, diğer yandan da o ilişkileri biçimlendirdiği” yönündedir. Bu beklenti ve stratejilerin de kişinin yaşam sorunlarını algılayışını, kullandığı problem çözme stratejilerini, dolayısıyla ortaya çıkabilecek psikolojik sorunlarını etkileyebileceği ileri sürülmektedir (Kobak ve Madsen, 2009). Nitekim mevcut çalışmada da katılımcıların hem kendilik algısının hem de rapor ettikleri psikolojik semptomların yordanmasında, bağlanmasının “güvenli” oluşunun, kendini ve kişilerarası ilişkilerini nasıl değerlendirdiğinin önemli bir rol oynadığı gözlenmiştir. Özellikle psikopatolojik semptomların yordanmasında bu üç değişkenin, kendilik algısı, ilişkilerin değerlendirilmesi ve bağlanma tarzının (güvenli olup olmamasının) rolünün, semptomlardaki değişimin yarısından fazlasını açıklayabilecek güçte olduğu söylenebilir. İlgili yazındaki diğer destekleyici bulgularla birlikte, mevcut çalışmanın bu bulgusunun da gerek koruyucu ruh sağlığı çalışmalarında, gerekse psikoterapötik müdahalelerde ve hatta eğitim psikolojisi çalışmalarında, dikkate alınmasında büyük yarar olacağını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak, ister 2’li ister 3’lü yapı çerçevesinde değerlendirilsin, kişinin YIYE-I ile değerlendirilen bağlanma tarzının, kendini algılayışı, aklından geçirdiği olumsuz otomatik düşünceler ve yaşadığı psikolojik semptomlarla ilişkili olduğu söylenebilir. Ancak 3’lü yapıya göre yapılan değerlendirmenin, en azından mevcut çalışmada ve psikopatolojik açıdan, bağlanma ve semptomlar arasındaki ilişkiyi daha “temiz” yansıtabildiğini de ileri sürebiliriz.

Kuşkusuz mevcut çalışmanın bu bulguları ve 3’lü yapının kullanılmasına ilişkin ileri sürülen bu öneri dikkate alınırken, araştırmanın sınırlılıklarının da göz ardı edilmemesinde yarar olacaktır. Her ne kadar ilgili yazındaki boylamsal araştırmalardan, mevcut çalışmada elde edilen bulgulara destek bulunabiliyorsa da sonuçta bu bir kesitsel ve korelasyonel çalışmadır. O nedenle elde edilmiş olan ilişkilerin, neden-sonuç ilişkileri olmadığı unutulmamalıdır. Ayrıca, araştırmada incelenen örneklemin 411 üniversite öğrencisi ol-

duğu, kişinin kendilik algısının ise yaşa ve eğitim düzeyine göre değişebileceği hatırlanacak olursa, benzer çalışmaların, içinde daha farklı yaşlardan ve farklı eğitim düzeylerinden gelen kişileri barındıran, daha büyük örneklerle yapılmasında; bağlanmayı ölçmek üzere kullanılacak ölçeklerin faktör yapısını incelemeye yönelik faktör analizlerinin de tekrarlanmasında yarar olacağı söylenebilir.

Kaynaklar

- Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34, 932-937.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709-716.
- Ainsworth, M. D. S. ve Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46, 333-341.
- Arndt, J., Schemel, J., Greenberg, J. ve Pyszczynski, T. (2002). The intrinsic self and defensiveness: Evidence that activating the intrinsic self reduces self-handicapping and conformity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 672-683.
- Aydın, G. ve Aydın, O. (1990). Otomatik Düşünceler Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(4), 51-57.
- Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(2), 226-244.
- Bartholomew, K. (1994). Assessment of individual differences in adult attachment. *Psychological Inquiry*, 5(1), 23-27.
- Bartholomew, K. ve Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment. J. A. Simpson ve W. S. Rholes, (Ed.), *Attachment theory and close relationships* içinde (22-45). New York: Guilford Press.
- Bayramkaya, E. (2009). *Sosyal fobi belirtileri, yetişkin bağlanma boyutları ve kişilerarası ilişki biçimleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bayrak, R. (2009). *Bağlanma tarzları, kendilik algısı ve başa çıkma yöntemleri bağlamında algılanan stres faktörleri ve stres belirtileri: Üniversite öğrencileri üzerinde uygulamalı bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu, Ankara.
- Beck, A. T. (1963). Thinking and depression 1: Idiosyncratic content and cognitive distortions. *Archives of General Psychiatry*, 9, 324-333.
- Beck, A.T. (1964). Thinking and depression 2: Theory and therapy. *Archives of General Psychiatry*, 10, 561-571.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. ve Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression*. NY: Guilford Press.
- Beştav, F. G. (2007). *Romantik ilişki doyumunu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Bozkurt, S. (2006). *Temas biçimleriyle bağlanma biçimleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment: Attachment and loss (cilt 1)*. London: Penguin Books.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self-Report measurement of adult attachment: An integrative overview. J. A. Simpson ve W. S. Rholes, (Ed.), *Attachment theory and close relationships* içinde (46-76). NY: Guilford Press.
- Buğa, D. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: Bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Burns, D. (2007). Duygudurumunuzu anlamak: Nasıl düşünüyorsanız öyle hissedersiniz. H. A. Karaosmanoğlu, (Ed.), *İyi hissetmek* içinde (115-122). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Büyükşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Cassidy, J. ve Shaver, P. R. (2009). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. NY: Guilford Press.
- Crowell, J. A., Fraley, R. C. ve Shaver, P. R. (2009). Measurement of individual differences in adolescent and adult attachment. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (599-634). NY: Guilford Press.
- Crowell, J. A. ve Treboux, D. (1995). A review of adult attachment measures: Implication for theory and research. *Social Development*, 4, 294-327.
- Çalışır, M. (2008). *Bağlanma temsilleri ile depresif belirtiler arasındaki ilişki: Güvenli yer senaryoları ve erken dönem ilişkisel temalar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çeri, Ö. (2009). *Vajinismus tanısı alan kadınlar ve eşlerinde temel bilişsel şemalar ile bağlanma stillerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çivıtcı, A. (2006). Ergenlerde mantıkdışı inanç ve sürekli kaygı ilişkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (12), 27-39.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik-kavramı arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Demirkan, S. (2006). *Özel sektördeki yöneticilerin ve çalışanların bağlanma stilleri, kontrol odağı, iş doyumu ve beş faktör kişilik özelliklerinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI), administration, scoring and procedures manual II*. Clinical Psychometric Research Inc.
- Dozier, M., Stovall-McClough, K. C. ve Albus, K. E. (2009). Attachment and psychopathology in adulthood. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (718-744). NY: Guilford Press.
- Engler, B. (1985). Harry Stack Sullivan: Interpersonal psychiatry. *Personality theories: An introduction (2. baskı)* içinde (135-149). Boston: Houghton Mifflin Company.
- Ergin, B. E. (2009). *Kişilerarası problem çözme davranışı, yetişkinlerdeki bağlanma biçimleri ve psikolojik rahatsızlık belirtileri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Feyzioğlu, S. E. (2008). *Bağlanma stilleri, problem çözme becerileri ve hükümlülük özellikleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Grossmann, K., Kindler, H. ve Zimmermann, P. (2009). A wider view of attachment and exploration: The influence of mothers and fathers on the development of psychological security from infancy to young adulthood. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (857-879). NY: Guilford Press.
- Hall, C. S. ve Lindzey, G. (1978). Social psychological theories: Adler, Fromm, Horney, and Sullivan. *Theories of personality (3. baskı)* içinde (179-201). NY: John Wiley & Sons.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 270-280.
- Hollan, S. D. ve Kendall, P. C. (1980). Cognitive self-statements in depression: Development of an Automatic Thoughts Questionnaire. *Cognitive Therapy and Research*, 4, 383-395.
- Kankotan, Z. Z. (2008). *The role attachment dimensions, relationship status, and gender in the components of subjective well-being*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Kart, N. M. (2002). *Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: Sağlık personeliyle yapılan bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kobak, R. ve Madsen, S. (2009). Disruptions in attachment bonds: Implications for theory, research and clinical intervention. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (23-47). NY: Guilford Press.
- Main, M. (1996). Introduction to the special section on attachment and psychopathology 2: Overview of the field of attachment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 237-243.
- Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and affect regulation: Strategic variations in self appraise. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 420-435.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2004). Security-based self representations in adulthood: Contents and processes. W. S. Rholes ve J. A. Simpson, (Ed.), *Adult attachment: Theory research and clinical implications* içinde (159-195). NY: Guilford Press.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2009). Adult attachment and affect regulation. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (503-531). NY: Guilford Press.
- Oral, N. (2006). *Yeme tutum bozukluğu ile kişilerarası şemalar, bağlanma stilleri, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özbay, M. B., Örsel, S., Akdemir, A. ve Cinemre, B. (2002). Ergenlerde kendilik algısı ile psikopatoloji arasında bağıntı var mı? *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(3), 179-186.
- Pielage, S., Gerlsma, C. ve Schaap, C. (2000). Insecure attachment as a risk factor for psychopathology: The role of

- stressful events. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 296-302.
- Pielage, S. B., Luteijn, F. ve Arrindell, W. A. (2005). Adult attachment, intimacy and psychological distress in a clinical and community sample. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 12, 455-464.
- Roberts, J. E., Gotlib, I. H. ve Kassel, J. D. (1996). Adult attachment security and symptoms of depression: The mediating roles of dysfunctional attitudes and low self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 310-320.
- Sakarya, S. (2008). *Alkolik babaların yetişkin çocukları: Psikolojik sağlıkları, kendi ve annelerinin stresle başa çıkma ve yakın ilişki kurma tarzları*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Salahur, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algulamış oldukları ebeveyn kabul veya reddinin yetişkin bağlanma biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.
- Shaver, P. R. ve Miculincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & Human Development*, 4(2), 133-161.
- Shaver, P. R. ve Fraley, R. C. (2009). Attachment, loss, and grief: Bowlby's views and current controversies. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (48-77), NY: Guilford Press.
- Shaver, P. H., Schachner, D. A. ve Mikulincer, M. (2005). Attachment style, excessive reassurance seeking, relationship processes, and depression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(3), 343-359.
- Shorey, H. S. ve Snyder, C. R. (2006). The role of adult attachment styles in psychopathology and psychotherapy outcomes. *Review of General Psychology*, 10, 1-20.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleminde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992). Reliability and validity of the Turkish version of the Automatic Thoughts Questionnaire. *Journal of the Clinical Psychology*, 48, 334-340.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. *The World Congress of Cognitif Therapy*, 17-21 Haziran, Toronto, Kanada.
- Şengül, İ. B. (2006). *Relationships among attachment anxiety, avoidance, accepting the past, and autobiographical memory*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Vaughn, B. E., Bost, K. K. ve Van Ijzendoorn, M. H. (2009). Attachment and temperament: additive and interactive influences on behavior, affect and cognition during infancy and childhood. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (192-216). NY: Guilford Press.
- Wei, M., Heppner, P. P. ve Mallinckrodt, B. (2003). Perceived coping as a mediator between attachment and psychological distress: A structural equation modeling. *Journal of Counseling Psychology*, 50(4), 438-447.
- West, M., & Sheldon, A.E. (1988). The classification of pathological attachment patterns in adults. *Journal of Personality Disorders*, 2, 153-160.
- Yıldız, S. (2005). *Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile kontrol grubunun anne-babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Summary

Investigating the Experiences in Close Relationships Inventory (ECR-I) in the Context of Self-Perception, Negative Automatic Thoughts and Psychopathological Symptoms

Nesrin Hisli Şahin
Başkent University

Ali İhsan Yaka
Kırşehir Devlet Hastanesi

An investigation of the related studies on the adult attachment measurements show that there is not a consistent pattern in the scoring procedure, some use a 4-factor structure (secure, indifferent, avoidant, and fearful), some use a 3-factor structure (secure, anxious, avoidant), and some use a 2-factor structure (anxious, avoidant). In Turkey, the most frequently used attachment measures are the ECR-I and ECR-II (Selçuk, Günaydın, Sümer, & Uysal, 2005; Sümer, 2006; Sümer & Güngör, 1999). In terms of the factor structure, the 2-factor structure of avoidant and anxious styles as proposed by Sümer (2006) are adapted. There is only one study reporting an independent factor analysis of the instrument and it is a confirmatory factor analysis. The aim of the present study is to investigate the Experiences in Close Relationships Inventory-I (ECR-I) in the context of self-perception, negative automatic thoughts, and psychopathological symptoms. However a second aim is also to look at its factor structure.

Method

Participants

The participants of the present study consisted of 411 university students (217 females, 194 males) from various universities in Ankara. The participation was voluntary and the students were told to think of their close relationships in general while filling out the ECR-I. The age range was between 18 and 39, with a mean age of 21.86 ($SD = 2.40$).

Instruments

The assessment instruments consisted of a Demographic Information Questionnaire, which included 5-point Likert questions on the participant's evaluation of his life, relationships, future, and psychologi-

cal well-being in general. The other instruments were the Automatic Thoughts Questionnaire, ECR-I, Social Comparison Scale, and the Brief Symptom Inventory, all of which have been adapted for the Turkish culture with satisfactory psychometric qualities.

Results

Factor Structure

A confirmatory factor analysis with varimax solution was conducted on the responses of the participants to the 36 items in the ECR-I. Initially, the results revealed a 7-factor structure, explaining 59.47 % of the total variance. After a look on the scree-test graph, a 3-factor solution, explaining 44.17 % of the total variance was accepted to be the workable structure. The results are seen in Table 1.

As seen in Table 1, the first factor named "anxious style" was composed of 7 of the 8 items found in the Sümer (2006) study. The second factor was composed of the 7 out of the 18 items found in the mentioned study, and it was named as "avoidant style". The remaining 9 items of the Sümer (2006) avoidant style factor appeared as the third factor of the present study. It was named as, "secure style". After this initial step of establishing the factors, 3 factor-based subscales were formed and they were analyzed for their reliability. They were found to be .87 (secure), .87 (avoidant), and .89 (anxious), compared to the .86 (anxious) and .87 (avoidant), found in the Sümer (2006) study.

Correlations among Variables

Since a different factor-structure appeared in the present study, the remaining analyses were conducted in a way to take both scoring procedures, the 3-sub-scales and 2-sub-scales, in to consideration (see Table 2).

Regression Analyses

The first set of regression analyses (hierarchical) were conducted, taking the psychopathological symptoms measures by the BSI, as the dependent variable. In the second set, self-perception, as measured by the Social Comparison Scale was the dependent variable. Again two sets of analyses were conducted, one by using the 3-factor structure of the ECR-I, found in the present study, and the other one by using the 2-factor structure proposed by Sümer (2006).

Attachment and the Psychopathological Symptoms. In the first step, the demographical variables (gender, department type) were included. As a second step, the scores for the subscales of the ATQ; in the third step, the participants personal evaluations of their life in general, their relationships, future expectations, and psychological well-being in general, in the fourth step, self-perception, and in the fifth step, the scores on the subscales of ECR-I were included as the independent variables. The results are seen in Table 3.

As the table reveals, with the inclusion of a 3-factor solution of the attachment measure, the variables entered in the equation can explain 53 % of the variance in the psychopathological symptoms. Whereas with the 2-factor solution, proposed by Sümer (2006), they can explain 52 % of the mentioned variance.

Attachment and Self-Perception. In this second set of analyses, self-perception as measured by the Social Comparison Scale scores was taken as the dependent variable. The independent variables included in the first, second, and third steps of the analyses were the same as the ones entered in the previous analyses with the symptoms. However in the fourth step, the subscale scores of the BSI were entered; the fifth step was again the same. The results are seen in Table 4.

As seen in the table, in both analyses, the variables entered the equation can explain 28 % of the variance in the self-perception scores. However, in the fifth step, "secure" attachment, found in the present study entered the equation, whereas in the next set of analyses, "avoidant style", as proposed by Sümer (2006) entered, with a negative beta value.

Discussion

The present study revealed a 3-factor structure for the ECR-I. The third factor is composed of the reverse items mentioned in the scoring of the "avoidant style" proposed in the Sümer (2006) study. Since, Sümer (2006) conducted his factor analysis with 272 participants, and the present study was conducted on 411 participants, it is proposed that the 3-factor structure should also be taken into consideration. Moreover, the fact that the Cronbach alpha's obtained were as

high (if not higher) as those obtained in the Sümer study, also supports this proposal.

The intervariable correlations between the study variables and the 3-factor structure of the ECR-I obtained in the present study are also equivalent to the 2-factor structure of the Sümer (2006) study. Moreover, the "avoidant style" subscale, proposed in the present study, has higher correlations with the study variables, compared to the "avoidant style" subscale, proposed by Sümer (2006). It is possible that with the absence of the reverse items, the "avoidant style" factor, proposed in the present study, became more homogenized. These reverse items, appeared as a new factor in the present study, making up the third factor named "secure style". This "secure style" factor also had very high and significant correlations in the expected direction with the study variables.

The 3-factor structure also fared well in the two regression analyses to predict the variance in the psychological symptoms scores and self-concept scores of the participants. The "secure attachment style" proposed in the present study contributed to the prediction of both the psychopathological symptoms and self-concept.

As a summary, the researchers feel that at least in clinical studies, this 3-factor structure of the ECR-I can be considered as an alternative to the 2-factor model. This proposal might also have some theoretical support when we take into consideration the original theories of Bowlby and Ainsworth. They also propose a "secure" pattern of attachment in their theories. "Secure attachment" pattern is also mentioned in other earlier studies using clinical variables (Bartholomew, 1991; 1994; Hazan & Shaver, 1987; 1990).

The present study aimed to evaluate the ECR-I within the context of self-perception, negative automatic thoughts, and psychopathological symptoms. The results revealed that the increase in "anxious" and "avoidant" patterns of attachment were correlated with an increase in negative self perception, negative automatic thoughts and psychopathological symptoms, as well as with negative evaluations of one's life in general, one's relationships, one's psychological well-being, and expectations for the future. Whereas, an increase in "secure attachment" patterns were correlated with a more positive self perception, positive perception of life in general, one's relationships, and one's psychological well-being. "Secure attachment" pattern was correlated negatively with negative automatic thoughts regarding one's self, one's loneliness, and one's hopelessness. As expected, as the scores of "secure attachment" pattern increased, various psychopathological symptoms, i.e., anxiety, depression, somatization, and hostility, also increased. All of these results are supported by various studies conducted internationally and locally.

Nevertheless, it should be remembered that these are two-way correlations, and more studies are needed to make interpretations for causality. Therefore the findings should be interpreted with caution. However, longitudinal studies conducted with children and their par-

ents, correlating their attachment patterns (Mikulincer & Shaver, 2004; Vaughn, Bost, & Van Ijzendoorn, 2009), also present supportive findings and indicate to a possible causality.